LT

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROPOS CENTRINIO BANKO NUOMONĖ

2005 m. spalio 26 d.

Lietuvos banko prašymu
dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto

(CON/2005/38)

1. 2005 m. rugsėjo 30 d. Europos centrinis bankas (ECB) gavo Lietuvos banko prašymą pateikti nuomonę dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – įstatymo projektas).

2. ECB kompetencija teikti nuomonę yra grindžiama 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimo 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos centriniu banku teisės akto projekto nuostatų klausimais[1] 2 straipsnio 1 dalies pirma ir trečia įtraukomis, kadangi įstatymo projektas yra susijęs su valiutos klausimais ir Lietuvos banku. Vadovaudamasi Europos centrinio banko darbo reglamento 17 straipsnio 5 dalies pirmu sakiniu, Valdančioji taryba priėmė šią nuomonę.

3. Šiuo metu Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalis nustato, kad „pinigų emisijos teisę turi tik Lietuvos bankas“. Įstatymo projektas iš dalies pakeičia šį straipsnį nustatydamas, kad „pinigų emisijos teisę turi Lietuvos bankas“. Taigi, išbraukiamas žodis „tik“. Tačiau ECB pažymi, kad, siekiant užtikrinti, jog, įvedus eurą Lietuvoje, Konstitucija būtų suderinta su Europos bendrijos steigimo sutartimi bei Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statutu, būtini papildomi 125 straipsnio 2 dalies pakeitimai. Primenama, jog ECB pranešimas apie konvergenciją 2004 teigė, kad visi nacionalinės teisės aktai dėl Lietuvos nacionalinės valiutos turi būti suderinti su Sutartimi ir Statutu.

   Atsižvelgiant į tai, ECB kelia rūpestį du pagrindiniai klausimai. Pirma, kompetencija išleisti eurų banknotus kyla iš Sutarties 106 straipsnio 1 dalies ir Statuto 16 straipsnio, kurie nustato, kad ECB ir eurą įsivedusių valstybių narių (toliau – dalyvaujančios valstybės narės) nacionaliniai centriniai bankai gali išleisti banknotus, kurie yra vieninteliai banknotai, turintys teisėtos mokėjimo priemonės statusą dalyvaujančiose valstybėse narėse. Todėl Bendrijos teisė numato eurų banknotų išleidėjų daugumą, įskaitant Lietuvos banką, kai ilgainiui euro bus įvestas Lietuvoje. Įstatymo projektas nepripažįsta fakto, jog teisė išleisti eurų banknotus yra grindžiama ne nacionaline, o Bendrijos teise, ir kad pastaroji numato daugumą išleidėjų.

---

1 OL L 189, 1998 7 3, p. 42.

Antra, Sutarties 106 straipsnio 1 dalis ir Statuto 16 straipsnis nustato, kad ECB valdančioji taryba turi išimtinę teisę duoti leidimą Bendrijoje išleisti banknotus, o, pagal Sutarties 106 straipsnio 2 dalį, ji taip pat turi teisę patvirtinti valstybių narių monetų emisijos apimtį. Taigi, eurų banknotų ir monetų išleidimui taikomos Sutartyje ir Statute nurodytos sąlygos. Nacionalinės teisės aktai privalo pripažinti, kad Valdančioji taryba turi tokias teises; esama įstatymo projekto formuluotė to nedaro.

Siekdamas spręsti šiuos klausimus ir panaikinti nesuderinamumus, ECB siūlo, kad įstatymo projekte būtų daromos nuorodos į Sutartį bei Statutą. Konkrečiai, įstatymo projektas turėtų nustatyti, kad Lietuvos bankas „pagal Europos bendrijos steigimo sutartį turi teisę išleisti banknotus“. Jeigu Lietuvos bankui taip pat patikima išleisti monetas, įstatymo projektas turėtų nustatyti, kad Lietuvos bankas „pagal Europos bendrijos steigimo sutartį turi teisę išleisti monetas“.

4. Įstatymo projekte nenustatyta jo įsigaliojimo data. ECB pažymi, kad visos nuostatos, pripažįstančios, jog teisė išleisti eurų banknotus ir monetas yra grindžiama Bendrijos teise, ir kad ECB turi teisę duoti leidimą išleisti banknotus ir patvirtinti monetų emisijos apimtį, turėtų įsigalioti nuo tos dienos, kai panaikinama Lietuvai daroma išlyga.

5. ECB pažymi, jog įstatymo projektas nenagrinėja kito klausimo, susijusio su Konstitucijos suderinamumu su Sutartimi bei Statutu. Jis yra susijęs su Lietuvos banko valdybos pirmininko asmeniniu nepriklausomumu. Tokį nepriklausomumą užtikrina Statuto 14.2 straipsnis, kuris nustato, *inter alia*, kad „valdytoją galima atleisti iš pareigų tik tuomet, jeigu jis nebeatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kaltas padaręs sunkų nusižengimą“.

6. ECB pažymi, kad, pagal Konstitucijos 75 straipsnį, Seimas gali atleisti iš pareigų savo skirtus ar rinktus pareigūnus[2], kai Seimas visų savo narių balsų dauguma pareiškia jais nepasitikėjimą[3]. Be to, 84 straipsnio 13 punktas nustato, kad Respublikos Prezidentas gali teikti Seimui pareikšti nepasitikėjimą Lietuvos banko valdybos pirmininku. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nuomone „nepasitikėjimo pareiškimas yra (…) Seimo paskirto ar išrinkto pareigūno atleidimo iš pareigų pagrindas“[4].

7. ECB mano, kad, kadangi Konstitucijos 75 straipsnis ir 84 straipsnio 13 punktas nustato papildomą atleidimo pagrindą, nepasitikėjimo pareiškimą, jie neatitinka Statuto 14.2 straipsnio. ECB (o prieš tai Europos pinigų institutas) pakartotinai teigė, jog nacionalinė teisė negali nustatyti jokių kitų valdytojų atleidimo pagrindų, negu nustatyti Statuto 14.2 straipsnyje[5]. Konkrečiai, Pranešime apie konvergenciją 2004 ECB pažymėjo, kad „pagal Konstitucijos 75 straipsnį ir 84 straipsnio 13

---

2 Konstitucijos 126 straipsnio 2 dalis nustato, kad Lietuvos banko valdybos pirmininką skiria penkeriems metams Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

3 Išskyrus Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytus asmenis. Konstitucijos 74 straipsnis yra susijęs su apkaltos procesu, kuris netaikomas Lietuvos banko valdybos pirmininkui.

4 2003 m. sausio 24 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas (Valstybės žinios, 2003, Nr. 10-366).

5 Žr., pavyzdžiui, Europos pinigų institutas, *Progress Towards Convergence 1996* (Pažanga, padaryta siekiant konvergencijos, 1996), p. 101; Europos pinigų institutas, *Convergence Report:* R*eport required by Article 109j of the Treaty establishing the European Community (1998)* (Pranešimas apie konvergenciją: Europos bendrijos steigimo sutarties 109j straipsniu reikalaujamas pranešimas (1998)), p. 12, 294; Europos centrinis bankas, Pranešimą apie konvergenciją 2004, p. 27.

punktą Lietuvos Seimas ... gali atleisti iš pareigų Seimo skirtus ar rinktus pareigūnus, įskaitant Lietuvos banko valdybos pirmininką, kai Seimas visų savo narių balsų dauguma pareiškia jais nepasitikėjimą. Atleidimo pagrindas, nepasitikėjimo pareiškimas, neatitinka Statuto 14.2 straipsnio ir todėl turi būti atitinkamai suderintas“[6].

8. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos banko valdybos pirmininko atleidimo tvarką nustato Lietuvos banko įstatymo 10 straipsnio 4 dalis bei 12 straipsnio 2 ir 3 dalys, ir kad šios nuostatos daro nuorodą į 12 straipsnio 1 dalyje išvardytus atleidimo pagrindus[7], Konstitucijos 75 straipsnio ir 84 straipsnio 13 punkto nesuderinamumai turėtų būti pašalinti, pakeičiant Konstitucijos 75 straipsnį ir 84 straipsnio 13 punktą taip, kad jie būtų netaikomi Lietuvos banko valdybos pirmininkui.

9. Lietuvos teisės atitiktis Sutarčiai ir Statutui bus vertinama vadovaujantis Sutarties 122 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

10. Ši nuomonė skelbiama ECB tinklalapyje.

Pasirašyta Frankfurte prie Maino, 2005 m. spalio 26 d.

[parašas]

ECB pirmininkas

Jean-Claude TRICHET

6 P. 225.

7 Lietuvos banko įstatymo 12 straipsnio 1 dalis nustato, *inter alia*, kad Lietuvos banko valdybos pirmininkas atleidžiamas(-a) prieš terminą, tik kai jis (ji) neatitinka reikalavimų, kurie reikalingi jo (jos) pareigoms atlikti, arba kai jis (ji) pripažįstamas(-a) kaltu(-a) padaręs(-iusi) sunkų nusižengimą.